

Advokat Inge Erlend Grøndalen (H)

MNA
(H) =Møterett ved Høyesterett
Brugata 2B
Postboks 93
N-2501 Tynset
Tlf. +47 907 45 785
grondalen@advokatbyraa.no
post@advokatbyraa.no

Landbruks -og matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 Oslo

27.09.2024

Høringssvar – forslag til endring i lov 15. juni 2002 nr. 40 om reindrift (reindriftslova) og tilhørende endring i lov 21. juni 2016 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova)

På vegne av grunneiere i Trollheimen (grunneiere), iht. vedlagt liste, så vil jeg i anledning foran nevnte lovforslag gi et høringssvar.

Dato lovforslag er ukjent, grunneiere fikk kunnskap om lovforslag 30. august 2024.

Lovarbeidsprosess

Grunneiere vil anføre at det er en klar feil i lovarbeidsprosess at grunneiere ikke er høringsinstans, fordi lovforslaget åpner for nye inngrep i grunneieres private eiendom, jf Den Europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) tilleggsprotokoll (TP) 1 artikkel 1, jf menneskerettighetsloven § 2 nr. 1 bokstav a, jf § 3. Grunneiere vil nevne at all reindrift i Trollheimen er på privat eiendom, og grunneiere vil nevne at de 22. desember 2022 ga høringssvar til forslag til endret reindriftslov, fra lovutvalg oppnevnt av Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund, samt vise til at Regjeringen – i samsvar med grunneieres høringssvar – 15. februar 2023 besluttet at endring av reindriftslov skulle følge ordinær lovarbeidsprosess.

Grunneiere vil også mene at konsultasjonsordningen er brudd på folkeretten, da konsultasjonsordning er en klar forskjellsbehandling, som ikke er i offentlig interesse, og ikke hjemlet ved folkerettens alminnelige prinsipper, jf EMK TP 1 artikkel 1. Dette er relevante forpliktelser etter folkeretten, siden grunneiere har rett til å nyte sin eiendom i fred, og ikke bli fratatt sin eiendom, uten at det er i offentlig interesse, på de betingelser som er hjemlet ved folkerettens alminnelige prinsipper. Departementet har hittil gjennomført 14 konsultasjonsmøter med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL), vedrørende lovarbeidsprosess, med materielle konsultasjoner om enkeltbestemmelser, og departementet har kommet til enighet med Sametinget og NRL om lovforslag sendt ut på høring, se s. 7.

Grunneiere har ingen tilsvarende konsultasjonsordning, med direkte adgang til og kontakt med departementet, og grunneiere har heller ikke innsyn i disse konsultasjoner, konsultasjoner som er et vesentlig premiss for lovforslag.

Reindrifftslov § 8 tredje ledd

Av forslag med høringsfrist 1. oktober 2024, så vil grunneiere først kommentere forslag til endret reindrifftslov § 8 tredje ledd;

«Dersom eiere og brukere rår over de største deler av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan bestemmelsene om sambruk eller regler om felles bruk i jordskifteloven §§ 3-8 og 3-9 brukes tilsvarende.»

, hvor foreslått endring er at det legges til en henvisning til jordskifteloven § 3 –8. Slik tillagt henvisning vil utvide jordskifteretten myndighet til rettsendrende vedtak, utvidet til å stifte sambruk i eiendom til grunneier som ikke vil være med, som vil innebære beiterett tamrein, der hvor det i dag ikke er beiterett tamrein, jf jordskifteloven § 3-8, første ledd annet punktum. Forslaget er særlig relevant for Trollheimen, som er utenfor det samiske reinbeiteområdet (nærmere om dette nedenfor), ettersom situasjonen i dag er at det er områder mellom ekspropriert beite samisk tamrein og beite samisk tamrein iht. avtaler med grunneiere, disse områder har oppstått fordi tidligere tidsbegrensede avtaler ikke er blitt fornyet. Det er her krevet å nevne bakgrunnen for dagens situasjon.

Ved Kongen i statsråds ekspropriasjonsvedtak 26. juni 1987, så ble område i Trollheimen ekspropriert til beite samisk tamrein i 60 år, jf Trollheimsloven § 3. På samme tid, så inngikk staten beiteavtaler med enkelte grunneiere, som skulle utgjøre minst 50% av samlet beite samisk tamrein, dette hadde sin bakgrunn i lovhjemmel til ekspropriasjon, hvor det i lovens forarbeider fremkommer at minst 50 % av beiteområde etter langsiktige avtaler er absolutt forutsetning for statlig tilskudd til grunneiere som er villig til å inngå avtale, se Ot.prp. nr. 12 (1984-1985) s. 6 øverst. Men de avtaler som staten den gang inngikk med enkelte grunneiere, ble helt annerledes enn hva som var en absolutt forutsetning i lovens forarbeider, for det først noen avtaler var avtale som ga beiterett (primærområder), mens andre avtaler ga kun beite unntaksvis i visse situasjoner (sekundærområder), og for det andre ble det ikke inngått langsiktige avtaler, alle inngåtte avtaler var kortsiktig (20 år med mulig forlengelse med 5 år av gangen). Hva som i dag er status, med mellomliggende områder uten beiterett, er en forventet følge av konstruksjonen i 1987.

På dette punkt, så fremstår lovforslaget som en fremgangsmåte for staten til å oppnå rettsgrunnlag for beite samisk tamrein i nevnte mellomliggende områder, uten nå å måtte gå til en ny ekspropriasjon. På vegne av grunneiere, så vil jeg også nevne andre momenter knyttet til en slik utvidelse av jordskifterettens myndighet til rettsendrende vedtak. Først, vurdering av om rettendrende vedtak vil påføre noen part større ulempe og kostnader enn nytte, kan da bli problematisk, jf jordskifteloven § 3-18. Skal tapt villreinjakt da inn i vurderingen? Dernest, slik lovendring vil åpne for stiftelse av andre rettigheter enn beite i ekspropriert område, siden ekspropriasjonen er begrenset til beite (som staten under skjønnet pekte på som begrunnelse for

lav erstatning), og reindrift favner videre enn beite. Slik utvidet myndighet vil også åpne for å omgjøre sekundærområde til primærområde. Derfor, forslag om tilføyelse av jordskifteloven § 3-8 vil være en uakseptabel løsning, slik som grunneiere ser det.

Grunneieres syn er at det i reindrifftsloven § 8 tredje ledd ikke bør tilføyes en henvisning til jordskifteloven § 3-8. Hvis en slik tilføyelse likevel skulle bli foreslått, så burde det i så fall gjøres et eksplisitt unntak for Trollheimen, unntak grunnet Trollheimens spesielle stilling, spesiell fordi rettsgrunnlag beite samisk tamrein er tidsbegrenset ekspropriasjon, og kortsiktige avtaler med enkelte grunneiere, hvor mellomliggende områder uten beiterett er oppstått fordi utløpte avtaler ikke er blitt fornyet.

Reindrifftslov ny § 8a

Videre, hva gjelder reindrifftslov, så vil grunneiere kommentere forslag til ny § 8a;

«I sak som behandles etter jordskiftelovens bestemmelser og hvor en reindrifftsutøver er part, gjelder domstoloven § 94 og jordskiftelova § 2-7. Landbruks – og matdepartementet kan oppnevne et utvalg av fagkyndige meddommere. Reindrifftsorganisasjoner og Sametinget har forslagsrett. I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftsfagkyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftsdomstol.»

1. punktum er en henvisning til gjeldende lovbestemmelser knyttet til fagkyndige meddommere, 2.- 4. punktum er forslag om spesielle tilleggsbestemmelser, for saker knyttet til reindrift.

Etter grunneiere syn, så er 2. og 3. punktum i strid med prinsipp om rettferdig rettergang, fordi slike spesielle tilleggsbestemmelser vil gi reindrifftsutøvere en særrett ved oppnevning av fagkyndige meddommere, jf EMK artikkel 6, jf menneskerettighetsloven § 2 nr. 1 bokstav a, jf § 3. I lovforslaget, så gis reindrifftsorganisasjoner og Sametinget en eksklusiv forslagsrett, en forslagsrett som ingen andre grupper da vil ha, og en slik lovbestemmelse vil derfor gi en ubalansert prosess, i favør av reindrifftsutøvere. Krav til krevet fagkyndighet er tilstrekkelig ivaretatt i gjeldende lovbestemmelser, henvist til i 1. punktum. Forslag om at jordskifteretten skal hete «Reindriftsdomstol», hver gang den settes med 2 reindriftsfagkyndige meddommere, er en partisk og unødvendig språkføring, jf 4. punktum.

Grunneieres syn er at det i reindrifftsloven ikke vedtas ny § 8 a.

Reindrifftslov § 67 fjerde ledd

For øvrig, så vil grunneiere kommentere forslag til endret reindrifftslov § 67 fjerde ledd;

«For skade som voldes av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf fjellova § 17 utøver reindrift utenfor det samiske reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor område hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en.»

Gjeldende solidaransvar foreslås opphevet, med unntak av utenfor det samiske reinbeitedistrikt, hvor gjeldende solidaransvar foreslås beholdt. Grunneiere vil kommentere dette, da reindrift i Trollheimen – uten tvil – er utenfor det samiske reinbeitedistrikt, men hvor det til tross for dette hele tiden anføres å være reinbeitedistrikt, ikke bare av reineiere og av samiske interessegrupper selv, men også av staten, i en rekke statlige utredninger og i en rekke andre statlige dokumenter, så henvises Trollheimen til som reinbeitedistrikt, dette er feil, Trollheimen er ikke reinbeitedistrikt.

Reinbeitedistrikt har forankring i Lappekommisjonens innstilling 1892, Lappekommisjonen fant områder i midt/sør- Norge, hvor samisk reindrift har vært drevet i alders tid, som Lappekommisjonen definerte til reinbeitedistrikt, Trollheimen var ikke av disse. Lovgiver og domstoler har siden 1892 lagt til grunn at reindrift er drevet i alders tid i disse reinbeitedistrikt, og siden 1892 lagt til grunn at samiske reineiere har rett til reindrift i disse reinbeitedistrikt. At Trollheimen ikke er reinbeitedistrikt ble endelig fastsatt i Høyesteretts dom 21. oktober 1981, Rt. 1981 s. 1215, Høyesterett fant at samiske reineiere i Trollheimen ikke hadde historisk ervervet rett til reindrift. Reindrift i Trollheimen har, som nevnt ovenfor, rettslig forankring i ekspropriasjon og avtaler med enkelte grunneiere.

Grunneiere vil ut i fra dette foreslå at det legges til at; «*Trollheimen er ikke reinbeitedistrikt.*», fordi en slik tilføyelse vil være et bidrag til å hindre unødvendige rettsprosesser.

Opphevelse av solidaransvar innenfor reinbeitedistrikt

For øvrig, grunneiere vil kommentere forslag om lovendring erstatning innenfor reinbeitedistrikt, selv om disse ikke vil gjelde for Trollheimen. Grunneieres syn er at solidaransvar bør fastholdes, siden det ellers vil bli meget vanskelig å få erstattet tap. At reindriftenes særrett begrunnes med nomadisk driftsform, samtidig som ansvar skal likestilles med ansvar husdyr etter beitelova av 16. juni 1961 nr. 12 (s. 46-47), er ikke balansert.

Hvis solidaransvar likevel foreslås opphevet, så bør i så fall merking av rein forbedres, fordi det vil gjøre det lettere for skadelidte å få erstattet tap. God merking av hvem som eier reinen er ikke tilstrekkelig, ved merking bør tamrein, i likhet med husdyr, identifiseres ved løpende nummerering, dette vil også styrke forvaltningens kontroll med erstatning til reiner grunnet rovdyr tap og påkjørsel. Nummerering av rein vil dessuten gi økt offentlighet med økt innsyn for allmennheten i offentlige tilskudd til samisk reindrift.

Bruksregler foreslås unntatt offentlighet

Bruksregler foreslås unntatt offentlighet, jf forslag til reindriftslov § 57 siste ledd. At bruksregler skal unntas offentlighet er ikke akseptabelt. Bruksregler knyttet til beite, reintall, bruk av motoriserte kjøretøy, og bruk og vedlikehold av gjerder og anlegg, har betydning for grunneiere, dette er dessuten noe som allmenheten bør ha innsyn i, i samsvar med offentlighet i forvaltningen.

Avsluttende kommentar

Avslutningsvis, så har grunneiere kommentarer til helheten i forslag til endring i reindrifftsloven, med tilhørende endring i jordskifteloven. Det synes ikke beskrivende å omtale det som å gjelde interne forhold i reindrifften, siden erstatning, utvalg fagkyndige meddommere, rettsendring til reindrifft, og bruksregler ikke er beskrivende å omtale som interne forhold i reindrifften. Videre, forslag om lovendring bærer, etter grunneieres syn, preg av at det er et produkt av «hemmelige» konsultasjoner mellom departementet, Sametinget og NRL, og på vegne av grunneiere, så vil jeg kreve innsyn i alle protokoller fra disse konsultasjoner. Forslaget har heller ikke vært sendt til justisdepartementet for kontroll, men sendt direkte ut på høring av landbruksdepartementet.

Med slik hemmelig og ubalansert lovarbeidsprosess, også uten kontroll av justisdepartementet, så er grunneieres avsluttende kommentar at hele forslaget må legges til side – hele forslaget må forkastes.

Med hilsen

Inge Erlend Grøndalen

Grunneiere i Trollheimen

- 1) Folldalen grunneierlag v/Hugo Pedersen, Nordsida 1871, 6653 Øvre Surnadal
- 2) Halle og Husby grunneigarlag SA (onr. 924 593 822) v/Asbjørn Karlsen,
Pilskarvegen 46, 6645 Todalen
- 3) Vindøldalen utmarkslag SA (onr. 918 608 001) v/Emil Sigurd Skrede Buvarp,
Borgstua Moen Nordsida 1325, 6655 Vindøla
- 4) Lønset grunneierlag SA (onr. 970 549 536) v/John Torve, Storlidalsvegen 426,
7342 Lønset
- 5) Cathrine Kårvatn og Gudmund Kårvatn (Kårvatn gård), Dalavegen 623, 6645
Todalen
- 6) Wenche Storli og Hallvard Storli (Storli gård), Storligrenda 1, 7342 Lønset
- 7) Solveig Vollan Jenstad (Vollan gård), Jonstadvegen 234, 6617 Gjøren
- 8) Thorleif Storli, Storligrenda 43, 7342 Lønset